

NAISMODERNISTEJA TAMPEREEN TAIDEMUSEOSSA

Tampereen taidemuseossa avautuu lauantaina 18.2.2017 näyttely *Täältä tullaan! Naistaiteilijat modernin murroksessa*. Näyttely kysyy, miksi emme tunne 1900-luvun alkupuolen naistaiteilijoista kuin muutamia harvoja, vaikka taideopiskelijoista suuri osa oli naisia. Mihän he katosivat ja miksi? Täältä tullaan! -näyttely esittelee yli 200 teoksen kautta lähes 30 naistaiteilijaa Helene Schjerfbeckistä ja Ellen Thesleffistä Meri Genetziin, Inni Siebergiin, Laila Karttuseen ja Lyyli Säilään.

Suomen 1900-luvun alkupuolen ja etenkin maailmansotien välisen ajan taidetta on toistaiseksi tutkittu katkelmallisesti, toteaa näyttelyn kuraattori professori emerita Riitta Konttinen. Sanomalehtien aikalaisarvostelujen lukeminen ei paljoa auta, sillä useimmiten näyttelyihin osallistuneita naisia ei juuri huomioitu. Konttiselle tulikin yllätyksenä ennen toista maailmansotaa debytoineiden naistaiteilijoiden suuri määrä. Jo taiteilijamatrikkeliin on merkitty lähes 140 taiteilijaa 1910-luvun alusta 1940-luvun loppuun mennessä. Voimme vaan arvailla matrikkeleiden ulkopuolelle jääneiden naistaiteilijoiden määrää. Modernissa maailmassa ja modernistisessä taiteessa naisten ajateltiin olevan ulkopuolisia. Näyttelyn nimi viittaa kuitenkin naisten haluun tulla näkyväksi taiteilijoina, joilla on kiinteä suhde omaan aikaansa. Kun heidän tuotantoaan alkaa etsiä, esiin nousee vahvoja persoonallisuuksia ja kiinnostavia tapoja tulkita uuden taiteen ilmiöitä.

Täältä tullaan! -näyttelyssä tarkastellaan teemoittain 1900-luvun alkupuolen naistaiteilijoiden suhdetta modernisoituvaan taiteeseen ja maailmaan. Omakuvistaan he katsovat haastavasti ja rohkeasti ikään kuin sanoen: Täältä tullaan! Naistaiteilijoita toimi 1900-luvun alkupuolen Suomessa lukuisa joukko, mutta vain muutamat kuten Schjerfbeck, Thesleff, Sigrid Schauman ja Ester Helenius ovat nykyisin tunnettuja. Heidän modernistista maalaustapaansa arvostetaan, ja etenkin Helene Schjerfbeckin merkitys on laajasti tunnustettu. 1920-luvulla modernistiset tyylipyrkimykset alkoivat voimakkaasti rikkoa vanhaa taiteellista ajattelua, ja mallit kuvattiin uusin menetelmin ja uuden ajan tuotteina. Esimerkiksi Sylvi Kunnaksen muotokuva runoilija Elina Vaarasta on rohkeasti pelkistetty ja litteä kuin pelikortti, Elga Sesemannin aikalaismuotokuvat taas näyttävät toisen maailmansodan järkyttämät kasvot.

Usein on ajateltu, ettei uusi urbanisoitunut elämäntapa koskettanut naistaiteilijoita, mutta esimerkiksi Greta Hällfors-Sipilän maalauksissa taiteilija ystävineen juhlii, soittaa, tanssii, laulaa istuu iltaa ystävien kanssa pelipöydän tai viinilasien äärellä – elää toiseksi modernia elämänmenoa, jopa niin että monia hänen teoksiaan pidettiin pitkään aviomiehen töinä. Jo 1920-luvulla naisten töissä alkoi näkyä myös elämän pimeämpi puoli, ja 30-luvun laman ja toisen maailmansodan myötä tämä vain vahvistui.

1900-luvun alkukymmeninä myös naistaiteilijoiden matkat tallentuivat maalauksiin, jotka useimmiten ovat kuvia heille merkityksellisistä paikoista: Pariisista, jossa kuljettiin kaduilla ja puistoissa, Cagnesista, jonne syntyi pieni suomalainen taiteilijayhteisö, ja Firenzestä, missä esimerkiksi Ellen Thesleff asui pitkiä aikoja.

Naistaiteilijoilla oli myös oma näkemyksensä kaupungista, vaikka he usein joutuivat katselemaan sitä ikkunasta. Ikkunanäkymät kertovat myös omalla tavallaan heidän asemastaan yhteiskunnassa, sillä kodin ulkopuolista maailmaa pidettiin edelleen miesten maailmana. Uusi taiteen alue, grafiikka, antoi tilaa naistaiteilijoille, jotka osallistuivat ahkerasti näyttelytoimintaan. Erityisen aktiivisia olivat turkulaiset naisgraafikot, joiden keskuuteen syntyi myös omia grafiikkapiirejä. Lallukan taiteilijatalon valmistuminen Helsinkiin 1930-luvun alussa helpotti jonkin verran työtilapulmaa, mutta sinne valittiin vain harvoja naisia. Muutamat jakoivat ateljeen aviomiehensä kanssa, mutta taiteilijaperheissä vaimon työ yleensä lomittui arkiaskareiden ja lasten hoitamisen kanssa, mikä oli pois taiteelle omistetusta ajasta.

Toisen maailmansodan puhkeaminen 1939 pakotti naistaiteilijoiden huomion sodan todellisuuteen ja heillä oli omat sotaponnistuksensa kotirintamalla. Monet heistä toimivat myös lottina, mmm. Lyylä Säilä, Edith Wiklund, Helmi Kuusi ja Tuulikki Pietilä. Maailmansotien välisinä aikoina ankaralle elämälle kaivattiin vastapainoksi satua, leikkiä ja henkisiä ja hengellisiä arvoja. Henkisyys oli tärkeä osa modernistisia taideaatteita, vaikka niin ei ole yleensä ajateltu. Kuitenkin monenlaiset esoteeriset virtaukset, kuten okkultismi, mystiikka, teosofia ja spiritismi, kiinnostivat ajan naistaiteilijoista mm. Meri Genetziä, Inni Siebergiä ja Ester Heleniusta.

Täältä tullaan! -näyttelyn yhteydessä julkaistaan saman niminen kirja. Kirjan on kirjoittanut Riitta Konttinen ja sen kustantaa Kustannusosakeyhtiö Siltala.

TÄÄLTÄ TULLAAN! Naistaiteilijat modernin murroksessa

18.2.–28.5.2017

Tampereen taidemuseo

Tiedotuskuvat: <http://tamperetaidemuseo.fi/media/>
tunnussana kuvapankkiin: viljamakasiini

Lisätietoja: professori emerita Riitta Konttinen, puh. 040 5656 885
näyttelypäällikkö Tapani Pennanen, puh. 050 345 1143

Tampereen taidemuseo

Puutarhakatu 34, 33230 Tampere

puh. 03 5656 6577, [tamu\(at\)tampere.fi](mailto:tamu(at)tampere.fi)

www.tamperetaidemuseo.fi

ti–pe 9–17, la–su 10–18, ma suljettu, pe klo 15–17 vapaa pääsy